

Українська мова

*Складне
речення*

*Стилістика складних
речень*

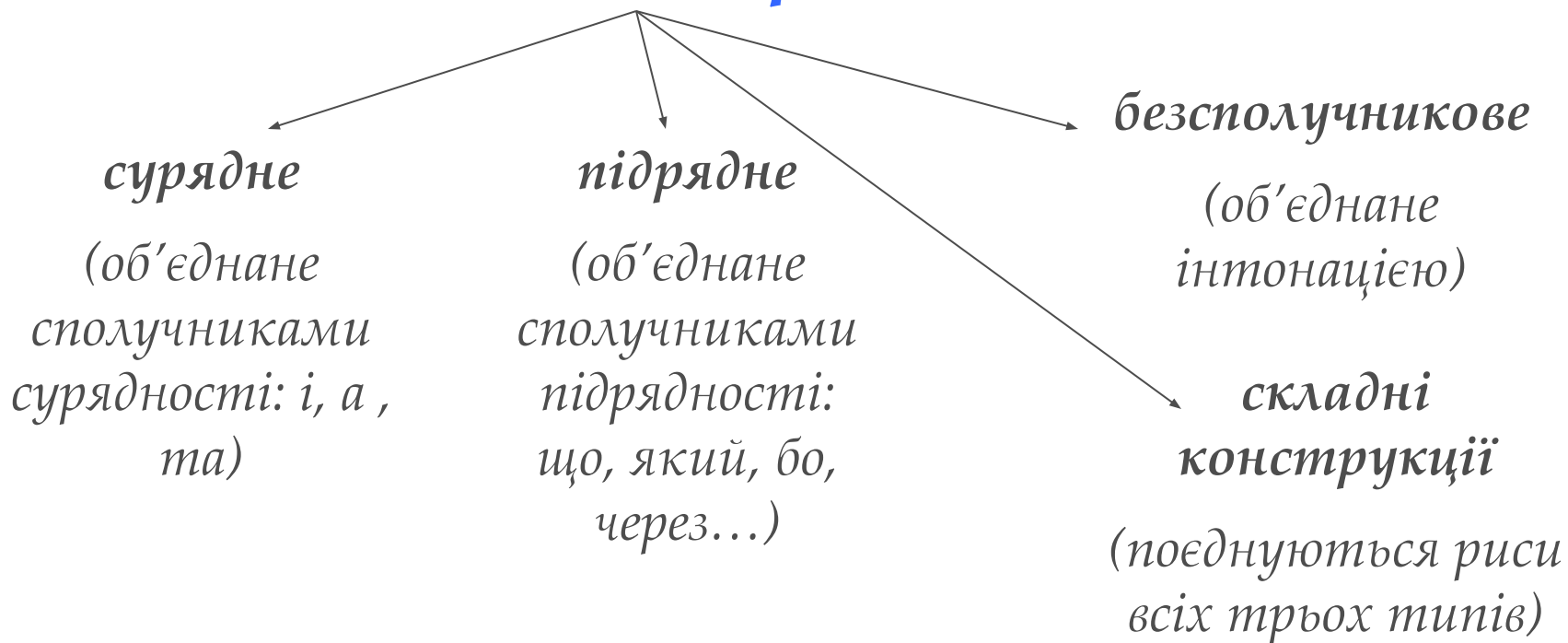
Визначення

Складне речення має два або більше синтаксичних (підметово-присудкових) центрів.

Складне речення об'єднує кілька *простих*. Але, порівнюючи з простими реченнями, частини складного речення мають свої інтонаційні, синтаксичні й смислові особливості

Види речень

Складне речення

Теорія

Складносурядне речення – це складне речення, частини якого синтаксично рівноправні і об'єднані між собою сполучниками сурядності

Для поєднання частин складносурядного речення використовуються такі сполучники сурядності:

а) єднальні і, та, також, ні... ні, не тільки... а й, притому, причому;

б) протиставні а, але, та, проте, однак, зате;

в) розділові або, чи, або... або, чи... чи, то... то,

Теорія

Складнопідрядне речення – це складне речення, частини якого синтаксично нерівноправні й об'єднані між собою сполучниками підрядності.

У **складнопідрядному** реченні одне речення обов'язково головне, друге – залежне, підрядне. Від головного речення ставиться питання, на яке відповідає підрядне.

У **складнопідрядному** реченні іноді є вказівні слова (цей, той, увесь), там, туди.

Замість сполучника підрядності часом може бути сполучне слово, що є членом речення (хто, що, який, відколи, навіщо).

Теорія:

Види підрядних речень: Уточнення

- 1) **місця**: замінюють і уточнюють обставини місця, відповідають на питання де? куди? звідки?
- 2) **способу дії**: замінюють і уточнюють обставини способу дії, відповідають на питання як? яким чином? в якій мірі?
- 3) **часу й умови**: вказують на час, коли відбувалася дія головного речення, відповідають на питання коли? відколи? з якого часу?
- 4) **причини і мети**: вказують на зумовленість дії головного речення, відповідають на питання чому? через що? навіщо?
- 5) **допустові**: повідомляють про умову, за якої відбудеться дія головного речення, відповідають на питання незважаючи на що?

Теорія

Складне речення, частини якого поєднані між собою лише за допомогою інтонації – без сполучників і сполучних слів, називається **безсполучниковим**.

У **безсполучниковому** реченні немає головного і підрядного речення, та все ж між його частинами можна встановити смислові зв'язки. **Безсполучникові** речення поділяються на:

- 1) Речення з відносно рівноправними частинами.
- 2) Речення з відносно залежними частинами

Теорія

Складнопідрядне речення з кількома підрядними

Складнопідрядне речення може включати кілька підрядних.

Головному реченню може бути підпорядковане безпосередньо тільки одне, а інші- підрядному чи різним підрядним.

Розрізняють послідовну, паралельну, однорідну і комбіновану підрядність.

Теорія

Послідовна підрядність

Послідовна підрядність - це поступове підпорядкування, коли перше підрядне речення залежить від головного, друге - від першого підрядного і так далі.

Напр., речення *Тоді він починав мріяти, бо тільки мрій йому не вистачало, щоб дійти верховин радості, які відкривалися перед ним у ці години* (С. Скляренко)

Схема

Послідовна підрядність

Теорія

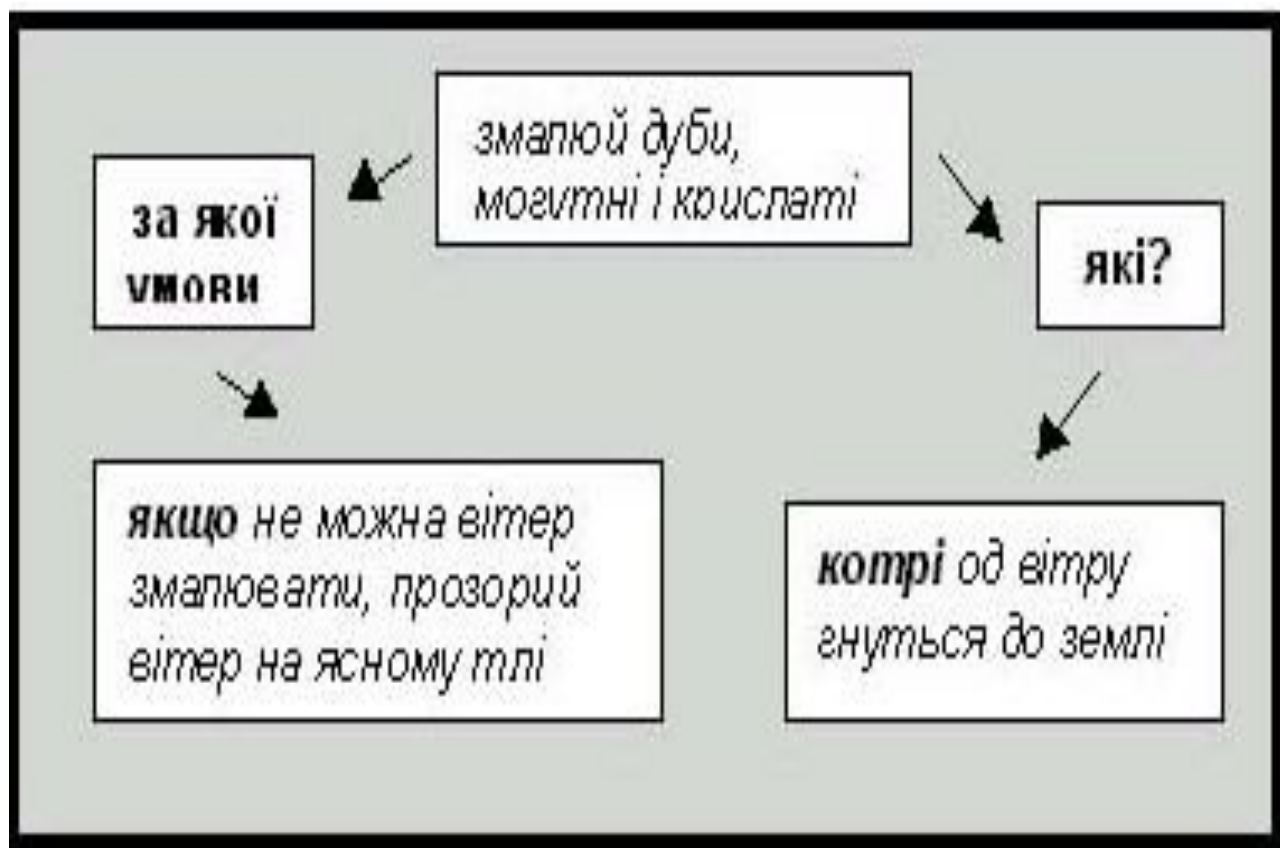
Паралельна підрядність

Паралельна підрядність - це таке підпорядкування, за яким усі підрядні речення залежать від одного головного, але пояснюють у ньому різні члени речення або один і той же, тільки по-різному і відповідають на різні питання.

Напр., речення *Якщо не можна вітер змалювати, прозорий вітер на ясному тлі, - змалюй дуби, могутні і крислаті, котрі од вітру гнуться до землі* (Л. Костенко)

Схема

Паралельна підрядність

Теорія

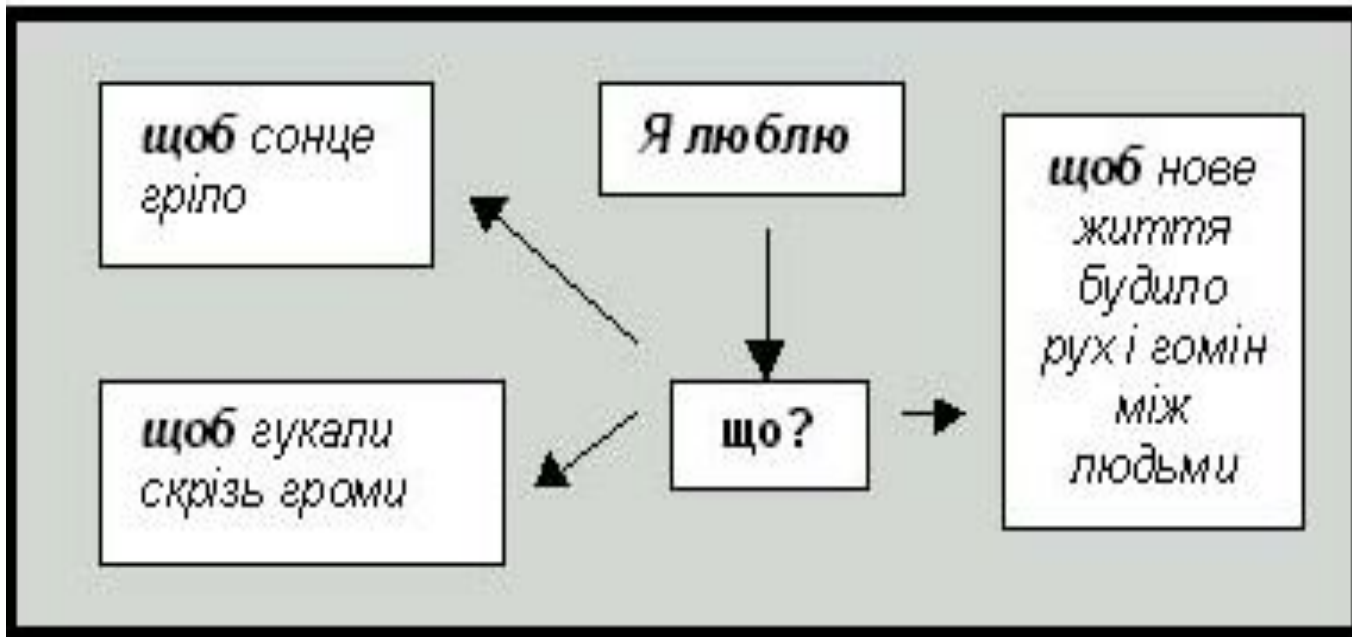
Однорідна підрядність

Однорідна підрядність - це таке підпорядкування, за яким усі підрядні речення залежать від одного й того ж слова головного речення і відповідають на одне і те ж питання.

Напр., речення *Я люблю, щоб сонце гріло, щоб гукали скрізь громи, щоб нове життя будило рух і гомін між людьми* (П. Горецький)

Схема

Однорідна підрядність

Теорія

Комбінована підрядність

Комбінована підрядність - це підпорядкування різного характеру.

Напр., речення *Якби не жовте листя в садках, то можна було б подумати, що надворі не бабине літо, а справжнє літо* (І. Нечуй-Левуцький)

Схема

Комбінована підрядність

Теорія

Складна синтаксична конструкція

Складна синтаксична конструкція - це складне речення з різними видами зв'язку.

У такому реченні його частини сполучаються між собою як сполучниковим (сурядним, підрядним), так і безсполучниковим зв'язком.

Напр., речення *Ще сніг кругом, ще голі віти в дуба, і не курличуть в небі*

Стилїстика

- Прості речення створюють **динамїзм і лаконїчнїсть мовлення**, виступають як замкнуті, відокремлені одна від одної інтонацією одиниці мови. Коли вони об'єднуються в складне речення, то втрачають свою автономність, між ними виникають більш тїсні смислові й граматичнї зв'язки.
- Прості речення вживаються в усіх стилях мовлення, але найчастїше – у розмовному. Складнї речення переважають у книжних стилях – науковому, художньому, публіцистичному і офіційно-діловому.

Зіставити художні описи

- Чим вони відрізняються? Коли надають перевагу складносурядним реченням порівняно з простими у художньому стилі?
- 1. *Ясне сонце почало підніматися десь далеко за лісом. Його червоний світ слався в лісі по снігу. На опушених інеєм високих гілках стрибало його ясне проміння, висвічуючи то жовто-зеленими, то червоно-синіми іскорками.*
- 2. *Ясне сонце почало підніматися десь далеко за лісом і його червоний світ слався в лісі по снігу, а на опушених інеєм високих гілках стрибало його ясне проміння, висвічуючи то жовто-зеленими, то червоно-синіми іскорками (Панас Мирний).*